

פרשת כי תשא / הרב יהודה אפשטיין

שבת – משמעות הברית שבין ה' לישראל

מצות השבת הינה אחת המצוות אותה מדגישה התורה וחוזרת עליה שוב ושוב, אולי יותר מכל מצוה אחרת למעט איסור עבודה זרה. רבים ממפרשי המקרא סוברים כי כל סיפור בריאת העולם נאמר בתורה רק משום ענין השבת הבא בסופו, ובכדי להשריש את העיקרון ולפיו בשמירת השבת מבטא היהודי את הכרתו בכך שהקב"ה ברא את העולם ומנהיג אותו. אף החומרה בה מתיחסת התורה לחילול שבת – העונש המקסימלי של כרת וסקילה – מראה עד כמה זהו יסוד עיקרי, ולא נחו חכמים עד שקבעו כי המחלל שבת בפרהסיא דינו כעובד עבודה זרה, ושניהם כגויים לכל דבריהם (ראה חולין ה, רמב"ם הלכות שבת פרק ל' הלכה ט"ו, תוס' סנהדרין עח: ד"ה מגדף ועוד. ולא נכנס כאן לנידון של החילונים בימינו, האם הם תינוקות שנשבו וניתן להקל בדינם, כולם או רק חלקם, ועוד כהנה וכהנה נידונים הלכתיים חשובים הנובעים מכך – ראה באריכות בחזו"א יורה דעה סי' ב'). אף ההלכות הרבות שנוספו על-מנת לעשות משמרת לשבת – דומה שאין כל מצוה אחרת שזכתה לסייגים כה רבים עוד מזמן המקרא, וכל שכן בזמן המשנה והתלמוד – תקנת עירובין של שלמה המלך, איסור הדיבור בענייני מסחר מימי ישעיהו הנביא, איסור מוקצה מימי נחמיה בן חכליה, ועוד גזרות רבות ושונות, שכל מי שלומד את מסכת שבת ואת הלכות שבת עומד נפעם אל מול כמות החומר העצומה.

ולאור כל זאת, נשאלת השאלה – אם השבת הינו יסוד כה עיקרי בתורה, והשווה לאיסור עבודה זרה, עד שאמרו חז"ל כי "המשמר שבת כהלכתו, אפילו עובד עבודה זרה כדור אנוש – מוחלין לו!" (שבת קיח:) – מדוע, אם כן, לא נכללה מצוה זו בשבע מצוות בני נח המחייבות את כל האנושות, כמו איסור עבודה זרה, ובמיוחד אחר שנכללו בהן מצוות אשר התורה לא הדגישה באופן מיוחד, כגון איסור אכילת אבר מן החי. יותר מכך, הרי כפי שאמרנו, השבת מוזכרת כבר בפרשת הבריא, וכיון שהאמונה בבריאת העולם אמורה להקיף את כל האנושות, ניתן היה לצפות שאף השבת תהיה נחלת כולם, שכן רק כעבור 26 דורות ניתנה תורה לישראל והוקם עם סגולה לה'. לכן מפליא הדבר, שלא רק שהשבת ניתנה לישראל לבדם, אלא יותר מכך – בעוד שגוי רשאי לקיים כל מצוה אחרת ואף לקבל עליה שכר (אף שאינו שווה לשכר של ישראל המצווה ועושה), ביחס לשמירת השבת נאמרה ביחס לגוי הלכה ברורה – **"גוי ששבת – חייב מיתה!"**. מדוע?

נראה, כי התשובה לשאלה זו טמונה בפרשתנו. "ושמרו בני-ישראל את-השבת לעשות את-השבת לדרתם ברית עולם. ביני ובין בני ישראל אות הוא לעלם כי-ששת ימים עשה ה' את-השמים ואת-הארץ וביום השביעי שבת וינפש" (ל"א, ט"ז-י"ז). הביטוי "לעשות את השבת" אומר דרשני. מה פרוש "לעשות" את השבת? הרי כבר נצטוינו לשבות ממלאכה, וכן נצטוינו על קידוש היום בזכירה בעשרת הדברות. האם יש כאן ענין נוסף על שני אלו? התנאים במכילתא נדרשו לביטוי זה, זה אומר בכה וזה בכה. אנו נשתדל לעמוד על דבריו של ר' אלעזר בן פרטא, כפי שפרש אותם המלבי"ם בבאורו לפסוק (דרך אגב, המלבי"ם חיבר פרוש לתורה הצמוד לפרושו למדרשי ההלכה מכילתא, ספרא וספרי, ועל כן חשיבותו מרובה, שכן הוא מקשר את לימוד פשטי המקראות ישירות לדברי התנאים וההלכות היוצאות מהם). אומר המכילתא – "ושמרו בני-ישראל את השבת... ר' אלעזר בן פרטא אומר כל המשמר את השבת כאילו עשה השבת, שנאמר "לעשות את השבת". לכאורה הדברים תמוהים. מה פרוש "כאילו עשה השבת"? מבאר המלבי"ם – "שבשמירת שבת הוא עושה את השבת, ר"ל ממשיך ההנהגה

הנסית שהשבת מורה עליו שאז בטל הנהגת הטבע והנהיג הנהגה השגחית... והנהגה זו נקראת שבת, שבו משבית מלאכת הטבע וחוקיו".

כמה עומק טמון בבאור זה! משבית מלאכת הטבע וחוקיו! הגויים יכולים לקבל את העובדה שהאל מנהיג את העולם. זה לא קשה להם. ההגונים שבהם מוכנים להודות שחוקי הטבע השונים, אותם השיגו המדענים אחר עמל משותף של אלפי שנים – לא ניתנו אלא מאת האלהים. לפעמים יקראו לו בשמו, ולפעמים יאמרו "כח עליון" או ביטוי דומה. זה לא כל-כך משנה. מה שהגויים אינם מסוגלים לקלוט הוא שה' גם יודע להשבית את מלאכת הטבע וחוקיו, ובמילים יותר ברורות – לחולל ניסים. זו מהותה של השבת! זאת – רק ישראל יודעים – "ביני ובין בני-ישראל אות הוא לעלם!" ויש לכך סיבה מובנת. כל קיומם של ישראל הוא בכדי לבטא הנהגה זו של שידוד מערכות הטבע והתכופות הבריאה ליוצרה. על-ידי הנהגה זו מתגלה ה' כמלך על כל הארץ ובכך מגיע העולם לתכליתו. לשם תכלית זו, בחר בישראל, קרא את שמו עליהם, וקבע להם הנהגה השונה מזו של כל עם אחר. בעוד גורלם של עמים אחרים נקבע על-פי ניתנים גיאופוליטיים וסוציו-אקונומיים, גורלו של עם ה' נקבע במקום אחר לגמרי – על-פי דבקותו בבוראו או ח"ו ההפך. התורה חוזרת על כך אינספור פעמים. לא הכח הצבאי והחוסן הכלכלי יעמדו לישראל, כי אם נאמנותם לבוראם ונכונותם לקדש את שמו גם כאשר הנתונים ה"ריאל-פוליטיים" מורים שעליהם "להבין" שלא כדאי להרגיז את "ידידנו" טראמפ.

זהו "לעשות את השבת!" מעתה מובן מדוע אין לגוי כל שייכות בענין השבת. השבת לא בא לבטא את הנהגת הטבע, כי אם את ההנהגה המיוחדת לישראל. לכן גוי ששבת חייב מיתה! אל לו להיכנס במקום לא לו. ולכן השבת היא "אות ברית" שבין ה' לישראל. ברוך ה', יותר ויותר יהודים שומרים את השבת, נמנעים ממלאכה בו ואף זוכרים אותו בקידוש והבדלה. זה חשוב מאד. אולם מיהו זה המקיים את הציווי שבפרשתנו "לעשות את השבת"? מי מבין ענין זה, שהנהגת ישראל שונה מהנהגת העולם כולו? מי מוכן לקדש את ה' כנגד העולם כולו ולהצהיר בגאון שהנהגת השבת – הנהגת ישראל על-פי המשמעת והמרי ביחס לתורה (כלשון הרמב"ם באגרת תחית המתים) היא ההנהגה שתנצח את כל כחות הטבע? עלינו להפנים ענין זה היטב, על-מנת שנזכה להיות מאותם יחידי סגולה. או אז נתענג על ה' וירכיבונו על במתי ארץ ונאכל את נחלת יעקב אבינו, כי פי ה' דבר.